

Conf. Dr. Laurențiu-Mihai Ștefan

Teza de abilitare

Sumar în limba română

Teza de față prezintă parcursul profesional al subsemnatului după susținerea tezei de doctorat, în noiembrie 2013, în cadrul Școlii Doctorale a Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative, sub supervizarea Prof. Dr. Adrian Miroiu. Teza de doctorat, intitulată "Patterns of Political Elite Recruitment in Post-Communist Romania" a fost apreciată de comisie (Cum Laude) și s-a bucurat, după ce a luat forma unei cărți publicate în 2004 la Editura Ziua (Stefan 2004a), de un mare succes atât în țară, cât și în străinătate. Numărul mare de citări, inclusiv o referință în celebrul *Oxford Handbook of Political Behavior* (editat de Russell J. Dalton și Hans-Dieter Klingemann, și publicat în 2007), la secțiunea "Political Elites" (redactată de Jean Blondel and Ferdinand Müller-Rommel) este un indicator al aprecierii de care s-a bucurat în comunitatea științifică din străinătate. Atingerea acestui nivel de apreciere a fost posibil și datorită gradului de accesibilitate ridicat, datorat faptului că teza de doctorat, ca și volumul publicat ulterior, au fost scrise în limba engleză. Din aceleași considerente, producția mea științifică din 2004 până în prezent, cu foarte puține excepții, a fost redactată în limba engleză. Decizia de a redacta teza de abilitare în limba engleză s-a impus aproape de la sine.

Încă din perioada cercetării doctorale și a redactării tezei de doctorat, am fost implicat în proiecte de cercetare internaționale, în special europene, care m-au forțat să ridic standardele de calitate, atât în ceea ce privește substanța cercetării, literatura de specialitate parcursă, datele culese, cât și modul de prezentare în cadrul unor conferințe naționale și internaționale a rezultatelor cercetărilor. Aprecierea de care s-au bucurat intervențiile mele și ulterior textele publicate (articole în reviste de specialitate sau capitole de carte) a generat multiple invitații de a participa la alte proiecte de cercetare comune și de a contribui cu texte cuprinzând studii de țară în volume colective.

A fost mai întâi proiectul EURELITE coordonat inițial de Heinrich Best, Maurizio Cotta și Gabriella Ilonszki și finalizat – după mai mult de zece ani – de Elena Semenova și Michael Edinger. EURELITE pune laolaltă experți din zece țări din Europa Centrală și de Est pentru a analiza în mod comparativ profilul parlamentarilor din aceste țări după schimbarea de regim din 1989 și carierele lor politice. Pe aceeași grilă de analiză, am analizat ulterior profilul miniștrilor din țările Europei Centrale și de Est. Prezentările pe această temă făcute de experți din mai multe țări în cadrul unei conferințe ținute la Dornburg, în Germania, în 2008, nu s-au concretizat într-un volum comun, ca în cazul parlamentarilor, dar soliditatea analizei mele și caracterul sistematic al evaluării tuturor miniștrilor români de după 1989 a condus la o publicație pe această temă (Stefan 2009), și ea foarte citită și foarte apreciată.

O conferință similară în aceeași locație (Dornburg, Germania), dar doi ani mai târziu, în 2010, a introdus o dimensiune individualist-diacronică și a mutat accentul cercetărilor comparate pe cariere politice. A rezultat un volum publicat la editura Nomos (Baden-Baden, Germania), editat de Michael Edinger și Stefan Jahr. Studiul meu din acest volum (Stefan 2015) este probabil prima investigație sistematică a carierelor politicianilor români de după 1989.

În cadrul unui workshop dedicat metodelor de a studia elitele politice (organizat la Berlin în 2009), am scris la ideea unui efort comun, al mai multor experți din mai multe țări, de a elabora un chestionar cu o structură de întrebări similară, care să fie distribuit în cadrul unor sondaje de opinie naționale parlamentarilor din cât mai multe țări din regiune. În final doar trei țări au fost incluse în faza de teren finală (Germania, Moldova și România). Setul consistent de date rezultat în urma sondajului derulat în anii 2010 și 2011 printre deputații români nu a fost fructificat în cadrul proiectului inițial. Împreună cu un set de date asemănător rezultat în timpul cercetării mele doctorale, s-a obținut baza unei cercetări longitudinale ale cărei rezultate au fost publicate în reviste de științe politice de prestigiu în trei articole scrise în colaborare (Stefan, Gherghina, Chiru 2012, 2013a, 2013b). Am putut investiga astfel atitudinile parlamentarilor privind disciplina de partid, schimbarea sistemului electoral și comportamentul parlamentarilor în sisteme electorale diferite (pe listă vs. uninominal).

Toate aceste proiecte de cercetare și activitatea publicistică aferentă s-au înscris într-un prim deceniu post-doctoral care a confirmat hotărârea mea de a rămâne profund ancorat în activitatea academică și interesul meu constant pentru teme de cercetare concentrate în jurul subiectului elitelor politice românești – în contextul unor continuării activității de predare în regim de plată cu ora, dar mai ales al constrângerilor de timp rezultate în urma activității non-academice căreia m-am dedicat inițial după 2004, aceea de specialist în probleme politice în cadrul Ambasadei SUA la București (până în ianuarie 2015).

Aria temelor de cercetare s-a lărgit și s-a diversificat în cea de a doua parte a perioadei de după susținerea tezei de doctorat. Începând cu anul 2013 am fost implicat – mult timp în paralel – în derularea a două proiecte de cercetare comparative de anvergură europeană. Primul și probabil cel mai sofisticat și complex proiect de cercetare în care am fost implicat până acum a fost dedicat guvernărilor de coaliție, mai precis genezei, mecanismelor formale și informale prin care se asigură funcționarea, luarea deciziilor și rezolvarea conflictelor în interiorul coalițiilor de guvernare, dar și modului în care aceste coaliții – și guvernele cărora le dădeau naștere – își încetau existența. A fost coordonat de renumiți politologi din Austria, Suedia și Ungaria (Wolfgang Müller, Torbjörn Bergman și Gabriella Ilonszki). Am dat mare atenție textelor protoalelor de coaliție și am urmărit în detaliu împărțirea portofoliilor între partidele coaliției de guvernare, dar și durata guvernelor și a diverselor mandate ministeriale, inclusiv ale prim-miniștrilor. Documentarea pentru contribuția mea la acest studiu comparativ a durat mulți ani și a presupus un efort conjugat cu un asistent de cercetare eficient și dedicat (Veronica Anghel). Capitolul dedicat României în volumul apărut în cele din urmă la finalul anului 2019 (Stefan 2019b) are 45 de pagini!

Al doilea proiect a căutat să explice locul și rolul miniștrilor tehnocrați în guvernele țărilor din Europa Centrală și de Est. A fost inițiat de Antonio Costa Pinto, Maurizio Cotta și Pedro Tavares de Almeida. Cu doi profesori portughezi printre inițiatori, nu este greu de înțeles de ce prima întâlnire a participanților la acest proiect a avut loc la Lisabona în martie 2013. Pentru volumul care cuprinde contribuțiile acestor participanți publicat în 2018, am decis să colaborez cu Gabriella Ilonszki pentru a redacta un articol comun în care explorăm în paralel, dar într-un mod comparativ cum ajung personalități fără afiliere partizană (tehnocrați) pe băncile guvernelor din România, respectiv Ungaria (Ilonszki, Stefan 2018). Cu toate acestea, am decis să merg mult mai în profunzime cu datele colectate în România și să produc o analiză exhaustivă a miniștrilor tehnocrați din România post-comunistă (Stefan 2019a).

Cel mai recent proiect comparativ trans-european la care am contribuit a fost dedicat profilului prim-miniștrilor și relației lor cu actori politici relevanți, cu un rol important în selecția și deselecția lor. Derivat din acest proiect, folosind datele pe care le-am acumulat în cadrul acestui proiect și de-a lungul timpului am elaborat un articol în care propun explicații pentru selecția unor prim-miniștri cu profil diferit, în funcție de experiența lor în partid. În timp ce liderii de partid sunt candidații principali imediat după alegerile legislative, personalități politice fără afiliere partizană (tehnocrați) sunt preferați spre sfârșitul ciclului electoral ca niște rezerve care sunt chemate să înlocuiască titularul în ultimul sfert de oră al partidei. Proiectul european ca atare va lua forma unui număr special al revistei *East European Politics*, articolele care sunt cuprinse în acest număr sunt deja publicate online. Articolul meu propune un model explicativ pentru relația variabilă între prim-ministru și președinte în sistemele semi-prezidențiale.

În viitorul apropiat îi propun să continui și să actualizez cu date din ultimii ani aceste cercetări. În paralel cu activitatea de cercetare, voi continua să dau o mare atenție activității de predare și mai general interacțiunii cu studenții. Acceptarea acestei teze de abilitare îmi va conferi un loc în școala doctorală a Facultății de Științe Politice a SNSPA, poziție pe care îmi propun să o valorific pentru creșterea prestigiului școlii doctorale și a SNSPA. În cadrul școlii doctorale voi continua la un alt nivel atelierelor și cursurile de construcție a planurilor de cercetare ale studenților doctorali pe care le-am inițiat și coordonat între anii 2014-2015 și pe care le-am inserat în programa școlii doctorale a Universității de Vest din Timișoara între anii 2018 și 2021.